

Torah from Around the World

Misschien is de vraag naar het geloof in God niet zo belangrijk voor mij. Wat voor mij wel heel belangrijk is, is het verhaal dat wordt verteld en dat is verteld door meer dan honderd generaties Joden, duizenden jaren lang, en de macht die dat verhaal heeft in mijn leven en in dat van mijn familie.

Jonathan Safran Foer

Sjabbat 21 mei 2022/ 20 Ijar 5782, Behar, Wajikra/Leviticus 25:1 - 26:2

Tanach blz. 250 - 254

Haftara: II Kronieken 36:11 - 23

Tanach blz. 1831 -1832

Vertaler: Channa Kistemaker

Commentaar: **Rabbin Jonathan Sacks z"l** was bij leven opperrabbin van het Verenigd Koninkrijk.

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://www.rabbisacks.org/covenant-conversation/behar/minority-rights/>

De rechten van minderheden

Een van de meest opvallende kenmerken van de Tora is de nadruk op het belang van liefde en zorgzaamheid voor de *ger*, de vreemdeling:

"Vreemdelingen mag je niet uitbuiten. Jullie weten immers hoe het voelt om vreemdeling te zijn, omdat jullie zelf vreemdelingen zijn geweest in Egypte." (Sjemot/Exodus 23:9)

"Want de Eeuwige, uw God, is de hoogste God en Heer. Hij is de grote, de machtige, de ontzagwekkende God. Hij handelt zonder aanzien des persoons en is onomkoopbaar; Hij verschaft wezen en weduwen recht, neemt vreemdelingen in bescherming en voorziet hen van voedsel en kleding. Ook u moet vreemdelingen met liefde behandelen, want u bent zelf vreemdelingen geweest in Egypte. (Devariem/Deuteronomium 10:17-19)

De rabbijnen gingen zelfs zo ver om te zeggen dat de Tora ons slechts op één plaats gebiedt om onze naaste lief te hebben, maar zesendertig keer om de vreemdeling lief te hebben. (Baba Metsia 59b).

Wat is de definitie van een vreemdeling? Het is duidelijk dat er wordt verwezen naar iemand die niet Joods van geboorte is. Het zou op een van de oorspronkelijke bewoners van het land Kenaän kunnen slaan. Het kan een van de "gemengde menigte" betekenen die samen met de Israëlieten Egypte verliet. Het kan een buitenlander zijn die het land is binnengekomen op zoek naar veiligheid of een inkomen.

Hoe dan ook, er wordt enorm veel belang gehecht aan de manier waarop de Jisraëlieten de vreemdeling behandelen. En dat hadden ze moeten leren van hun eigen ervaring van ballingschap en lijden in Egypte. Daar waren zij vreemden. Daar werden zij onderdrukt. Daarom wisten ze "hoe het voelt om vreemdeling te zijn". Ze mochten anderen niet aandoen wat hen ooit was aangedaan.

De rabbijnen waren van mening dat het woord *ger* een van de volgende twee betekenissen zou kunnen hebben. Een daarvan was de *ger tsedek*, een bekeerling tot het jodendom die alle geboden en verplichtingen had aanvaard. De andere was de *ger tosjav*, de "inwonende vreemdeling", die de religie van Jisraël niet had aangenomen, maar in het land der Jisraëlieten woonde. De sidra Behar beschrijft de rechten van zo iemand. Een detail:

"Wanneer een van jullie tot armoede vervalt en zich niet kan handhaven, moet je hem bijstand verlenen, zoals je ook een vreemdeling zou helpen die bij je te gast is; je mag hem niet laten verkommeren." (Wajikra/Leviticus 25:35)

Er is met andere woorden een verplichting om een inwonende vreemdeling te ondersteunen en te onderhouden. Hij of zij heeft niet alleen het recht om in het Heilige Land te wonen, maar ze hebben ook het recht om te delen in de welzijnsvoorzieningen. Bedenk dat dit inderdaad een zeer oude wet is, lang voordat de rabijnen zulke principes formuleerden als "de wegen van vrede", die Joden verplichtten liefdadigheid en zorg te verlenen aan zowel niet-joden als Joden.

Wat was een *ger tosjav* dan? Er zijn drie interpretaties in de Talmoed. Volgens Rabbi Meir was het iedereen die het op zich nam om geen afgoden te aanbidden. Volgens de rabbijnen was het iedereen die zich verplichtte om de zeven Noachitische geboden te onderhouden. Een derde visie, strenger, stelde dat het iemand was die zich had verplicht om alle geboden van de Tora te houden, behalve één, het verbod op vlees dat niet ritueel geslacht was. (Avodah Zarah 64b) De halacha volgt de rabbijnen. Een *ger tosjav* is dus een niet-jood die in Jisraëel woont en die de wetten van Noach accepteert, die voor iedereen bindend zijn.

De *ger tosjav*-wetgeving is dus een van de oudste nog bestaande vormen van minderheidsrechten. Volgens de Rambam is er een verplichting voor Joden in Israël om rechtbanken op te richten voor inwonende vreemdelingen, zodat ze hun eigen geschillen – of geschillen die ze hebben met Joden – kunnen beslechten volgens de bepalingen van de Noachitische wet. De Rambam voegt toe:

“Men zou tegenover inwonende vreemdelingen met hetzelfde respect en liefdevolle vriendelijkheid moeten handelen als tegenover een mede-jood.” (Hilkhot Melachim 10:12)

Het verschil tussen deze en latere "wegen van vrede"-wetgeving is dat de wegen van vrede van toepassing zijn op niet-joden, ongeacht hun geloofsovertuiging of religieuze praktijk. Ze dateren uit een tijd dat Joden een minderheid waren in een overwegend niet-joodse, niet-monotheïstische omgeving. "Wegen van vrede" zijn in wezen pragmatische regels van wat we tegenwoordig goede gemeenschapsrelaties en actief burgerschap in een multi-etnische en multiculturele samenleving zouden noemen. *Ger tosjav* -wetgeving snijdt dieper. Het is niet gebaseerd op pragmatisme, maar op religieuze principes. Volgens de Tora hoef je niet Joods te zijn in een Joodse samenleving en in een Joods land om veel van de burgerrechten te hebben. Je moet gewoon moreel zijn.

Een bijbels verhaal brengt dit met enorme kracht in beeld. Koning Davied is verliefd geworden en heeft een overspelige relatie met Bat Sjeva, de vrouw van een *ger tosjav*, Oeria de Chithiet. Ze wordt zwanger. Oeria is ondertussen van huis weggeweest als soldaat in het leger van Jisraëel. Davied, bang dat Oeria thuiskomt en ziet dat zijn vrouw zwanger is, beseft dat ze overspel heeft gepleegd en ontdekt dat de koning de schuldige is, laat Oeria naar huis brengen. Zijn voorwendsel is dat hij wil weten hoe de strijd verloopt. Vervolgens zegt hij tegen Oeria dat hij naar huis moet gaan en met zijn vrouw moet slapen voordat hij

terugkeert, zodat hij later aanneemt dat hij zelf de vader van het kind is. Het plan mislukt. Dit is wat er gebeurt:

"Oeria meldde zich op bevel van Joav bij Davied, die hem vroeg hoe Joav en het leger het maakten en hoe het er met de oorlog voorstond. Vervolgens zei hij: 'Ga naar huis en ontspan u wat.' Toen Oeria het paleis verliet, kreeg hij nog ene geschenk van de koning mee. Maar Oeria ging niet naar huis; hij bleef slapen in het poortgebouw van het paleis, bij de knechten van zijn heer.

Toen men Davied verteld had dat Oeria niet naar huis was gegaan, zei hij tegen hem: 'U hebt toch een lange reis achter de rug. Waarom bent u niet naar huis gegaan?' Oeria antwoordde: 'De ark en het leger van Jisraëel en Jehoeda zijn ondergebracht in hutten, opperbevelhebber Joav en zijn manschappen bivakkeren in het open veld; zou ik dan naar huis gaan om te eten en te drinken, en te slapen met mijn vrouw? Zo waar u leeft, dat doe ik niet!' " (2 Sjmoeëel/Samuël 11:6-11)

Oeria's onvoorwaardelijke loyaliteit aan het Joodse volk, ondanks het feit dat hij zelf niet Joods is, staat in contrast met koning Davied, die in Jeruzalem is gebleven, niet bij het leger is geweest, en in plaats daarvan een relatie had met de vrouw van een andere man. Het feit dat Tanach zo'n verhaal kan vertellen waarin een inwonende vreemdeling de morele held is, en Davied, de grootste koning van Jisraëel, de boosdoener, vertelt ons veel over de moraliteit van het jodendom.

De rechten van minderheden zijn de beste test voor een vrije en rechtvaardige samenleving. Sinds de dagen van Mosjé staan ze centraal in de visie op het soort samenleving dat God wil dat we creëren in het land Jisraëel. Het is dan ook van wezenlijk belang dat wij ze in onze tijd serieus nemen.